

Եվրոպայում անվտանգության և
համագործակցության կազմակերպություն
Երևանյան գրասենյակ

Ծրագիրը ֆինանսավորվել է Եվրոպական միության կողմից	Ծրագիրը համաֆինանսավորվել է ԵԱՀԿ Երևանյան գրասենյակի կողմից	Իրականացնող՝ Իրավաբանների իրավաբանների ասոցիացիա	Գործընկեր՝ Ինֆորմացիայի ազատության կենտրոն	Իրականացնող՝ «Արժանապատիվ սերունդ ՀԿ
---	--	--	--	--

ԶԵԿՈՒՅՑ

**«Պետական գնումների կազմակերպման գործընթացներում կոռուպցիոն
ռիսկերի նվազեցման հնարավորությունների մոնիթորինգ» ծրագրի
արդյունքների**

ք. Գավառ

2016թ

«Արժանապատիվ սերունդ» հասարակական կազմակերպություն

«Պետական գնումների կազմակերպման գործընթացներում կոռուպցիոն ռիսկերի նվազեցման հնարավորությունների մոնիթորինգ»

(Մշտադիտարկման արդյունքների հետազոտություն)

«Պետական գնումների կազմակերպման գործընթացներում կոռուպցիոն ռիսկերի նվազեցման հնարավորությունների մոնիթորինգ» ծրագիրը իրականացրել է «Արժանապատիվ սերունդ» հասարակական կազմակերպությունը՝ «Իրավաբանների հայկական ասոցիացիա» հասարակական կազմակերպության և «Ինֆորմացիայի ազատության կենտրոն» հասարակական կազմակերպության հետ համագործակցությամբ գործարկվող «Կոռուպցիայի դեմ պայքարի բազմակողմանի խթանում» ծրագրով տրամադրված փոքր ենթադրամաշնորհների շրջանակներում: Ծրագրի բյուջեն կազմել է 714.000 ՀՀ դրամ, որից 554.000 ՀՀ դրամը տրամադրվել է «Իրավաբանների հայկական ասոցիացիա» հասարակական կազմակերպության կողմից: Ծրագրի տևողությունն է՝ 2016 թվականի հոկտեմբերի 1-ից մինչև նոյեմբերի 30-ը:

«Կոռուպցիայի դեմ պայքարի բազմակողմանի խթանում» ծրագիրը ֆինանսավորվում է Եվրոպական միության կողմից և համաֆինանսավորվում է ԵԱՀԿ երևանյան գրասենյակի կողմից:

ք.Գավառ

2016թ.

Բովանդակություն

1. Ներածություն
2. Մոնիթորինգի նպատակները և մեթոդաբանությունը
3. Մոնիթորինգի արդյունքները
4. Եզրակացություններ և առաջարկություններ

1. Ներածություն

Հայաստանի Հանրապետությունում արդեն երկար ժամանակ գործում է պետական գնումների դաշտը կարգավորող օրենսդրությունը, որով կանոնակարգվում է պետության կարիքների համար ապրանքների, ծառայությունների և աշխատանքների գնումների կազմակերպման ընթացակարգերը: Գնումների ոլորտին վերաբերվող օրենսդրական բազմաթիվ ակտերի գլխավոր նպատակներից է նվազեցնել պետական գնումների համակարգում առկա կոռուպցիոն ռիսկերը՝ ապահովելով գնումների թափանցիկությունը, մրցակցությունը և արդարությունը:

Ուսումնասիրությունները ցույց են տալիս, չնայած այն հանգամանքին, որ պետական գնումների մասին օրենսդրությունը անընդհատ կատարելագործվում, սակայն ոլորտում առկա են բազմաթիվ խնդիրներ, որոնք պարունակում են զգալի կոռուպցիոն ռիսկեր: Օրենսդրությունը բավականին ծավալուն է, անընդհատ փոխվում է պարունակում է բազմաթիվ հասկացություններ, ընթացակարգեր և գործառույթներ, որոնք բարդ են և դժվար ընկալելի: Չնայած այն հանգամանքին, որ պետական գնումների մասին օրենսդրությունը անընդհատ կատարելագործվում է այնուամենայնիվ ոլորտում առկա են բազմաթիվ խնդիրներ, որոնք պարունակում են կոռուպցիոն ռիսկեր: Կոռուպցիայի դեմ պայքարի արդյունավետությունն ապահովող հիմնական տարրերից մեկը հակակոռուպցիոն պայքարի միջոցների և կառուցակարգերի մասին հասարակության պատշաճ իրազեկումն է: Մասնավորապես՝ դա վերաբերվում է մարզերում գտնվող հանրակրթական դպրոցներին և առողջապահական հաստատություններին: Նշված կազմակերպությունները շատ դեպքերում չունեն գնումների գործընթացներին տիրապետող համապատասխան մասնագետներ, հիմնականում աղոտ պատկերացում ունեն գնումների վերաբերյալ ինչը զգալի չափով մեծացնում է ոլորտում առկա կոռուպցիոն ռիսկերը:

2. Մոնիթորինգի նպատակները և մեթոդաբանությունը

«Պետական գնումների կազմակերպման գործընթացներում կոռուպցիոն ռիսկերի նվազեցման հնարավորությունների մոնիթորինգ» ծրագիրը նպատակ է հետապնդում մշտադիտարկման միջոցով պարզել և վերլուծել գնումների ոլորտում առկա խնդիրները, ներկայացնել դրանց արդյունքները կոռուպցիոն ռիսկերից խուսափելու համար:

Մոնիթորինգի հիմնական գործիքը կազմակերպության փորձագետի կողմից պատրաստված հարցաթերթն էր՝ բաղկացած տասնհինգ հարցերից և առաջարկությունների բաժնից: Հարցաթերթը չի պարունակում հասցեավորված տեղեկատվություն հարցվողների վերաբերյալ, հաշվի առնվելով ոլորտի համակարգային առանձնահատկությունները և ռիսկը:

3. Մոնիթորինգի արդյունքները

Մոնիթորինգը իրականացվել է հարցումների միջոցով: Պատրաստվել են հարցաթերթիկներ, որոնցում ընդգրկվել են գնումների գործընթացի կազմակերպմանը և անցկացմանը վերաբերվող 15 տարբեր հարցեր: Հարցումները անցկացվել են ՀՀ Գեղարքունիքի մարզի Գավառի և Մարտունու տարածաշրջանների 22 կրթության և առողջապահության ոլորտների կազմակերպություններում: Հարցումներին մասնակցել են այդ կազմակերպություններում գնումների գործընթացներում ընդգրկված 100 մասնակիցներ:

Մասնակիցները պատասխանել են հետևյալ հարցերին

1. Իրականացնում է Ձեր կազմակերպությունը գնումների գործընթացներ

Բոլոր մասնակիցները պատասխանել են, որ իրենց կազմակերպությունները իրականացնում են պետական գնումների գործընթացներ: Փաստորեն կազմակերպությունների կողմից գնումների գործընթացին մասնակցելը կազմում է 100 տոկոս և բոլորը իրենց կողմից գնվող ապրանքները և ծառայությունները ձեռք են բերում կիրառելով գնումների օրենսդրության պահանջները: Բոլոր հարցվողները գնումների գործընթացներում ընդգրկված անձինք են:

2. Ծանոթ եք գնումների գործընթացների կազմակերպման սկզբունքներին:

Նշված հարցի պատասխանները հետևյալն են

Այո	Ոչ	Մասամբ	Ընդամենը
74	2	24	100

Գնումների գործընթացներին մասնակիցներից միայն 74 տոկոսն է նշել, որ ծանոթ է գնումների գործընթացների կազմակերպման սկզբունքներին: Նրանցից շատերը սակայն նշում են նաև, որ ծանոթ են հիմնականում ընդհանուր ընդհանուր առմամբ առանց մանրամասների խորը տիրապետման:

3. Ունի արդյո՞ք կազմակերպությունը գնումների որակավորված համակարգող

Այո	Ոչ	Ընդամենը
88	12	100

Օրենսդրության համաձայն գնումներ իրականացնելու համար կազմակերպությունները պետք է ունենան որակավորում ստացած գնումների համակարգող: Սակայն ինչպես երևում է ոչ բոլոր կազմակերպությունները ունեն գնումների որակավորված համակարգող /22 կազմակերպությունից գնումների որակավորված համակարգող առկա է 19-ում/:

4. Ծանոթ եք արդյո՞ք գնումների կատարման ընթացակարգերին:

Այո	Ոչ	Մասամբ	Ընդամենը
64	15	21	100

Գնումների անցկացման ընթացակարգերին ծանոթ են մասնակիցների 64 տոկոսը, ծանոթ չեն 15 տոկոսը և մասամբ ծանոթ են 21 տոկոսը: Մասնակիցները նշում են, որ հիմնականում ծանոթ են բաց ընթացակարգով անցկացվող գնումներին:

5. Ստեղծվո՞ւմ է կազմակերպությունում գնումների պատասխանատու ստորաբաժանում և գնահատման հանձնաժողով

Այո	Ոչ	Ընդամենը
96	4	100

Կազմակերպություններում օրենսդրությամբ նախատեսված գնումների պատասխանատու ստորաբաժանում և գնահատող հանձնաժողով հիմնականում ստեղծվել են, որոնց կազմերում ընդգրկվել են կազմակերպությունների տարբեր աշխատակիցներ: Միայն 4 մասնակից են նշել, որ չեն ստեղծվել:

6. Ծանոթ են արդյո՞ք պատասխանատու ստորաբաժանման և գնահատող հանձնաժողովի անդամները գնումների օրենսդրությանը:

Այո	Ոչ	Մասամբ	Ընդամենը
70	3	27	100

Գնումների օրենսդրությանը ծանոթ են մասնակիցների 70 տոկոսը, ծանոթ չեն 3 տոկոսը և մասամբ ծանոթ են 27 տոկոսը: Փաստորեն մասնակիցների 30 տոկոսը ծանոթ չեն կամ մասամբ են ծանոթ գնումների օրենսդրությանը:

7. Անցել են արդյո՞ք գնումների գործընթացով զբաղվող աշխատակիցները գնումների կազմակերպման վերաբերյալ վերապատրաստումներ

Այո	Ոչ	Ընդամենը
14	86	100

Գնումների գործընթացներում ընդգրկված մասնակիցների մեծ մասը /86 տոկոսը/ գնումների վերաբերյալ որևէ վերապատրաստում չի անցել:

8. Կազմում ե՞ք և հրապարակում ե՞ք արդյո՞ք գնումների պլան

Այո	Ոչ	Ընդամենը
92	8	100

Գնումների պլան, որը հանդիսանում է գնումների գործընթացների կազմակերպման սկզբնական փուլ, կազմել են հարցված 22 կազմակերպություններից 20-ը:

9. Ըստ Ձեզ ի՞նչ խնդիրներ կարող են առաջանալ գնումների գործընթացի իրականացման ընթացքում

Գնումների գործընթացների ընթացքում առաջացող խնդիրների հետ կապված մասնակիցները ներկայացրել են տարբեր խնդիրները, այդ թվում հետևյալները.

ա/ գնումների վերաբերյալ օրենսդրությունը շատ բարդ է և հաճախակի է փոխվում.

բ/ հաճախ գնումների ընթացակարգերով ամենացածր գնով ձեռք բերված ապրանքները ցածր որակի են: Հատկապես դա վերաբերվում է առողջապահական կազմակերպությունների կողմից ձեռք բերվող դեղորայքին.

գ/ որոշ դեպքերում գնումների ընթացակարգերով ձեռք բերված ապրանքների գները ավելի բարձր են խանութում վաճառվող նույն ապրանքների գներից.

դ/ գնումների համար կազմվող փաստաթղթերը շատ ծավալուն են և բարդ, ինչի պատճառով փաստաթղթերը հնարավոր է սխալ կազմվեն.

ե/ կազմակերպություններում գնումներով զբաղվող անձինք դրա համար չեն վարձատրվում /բացառությամբ խոշոր առողջապահական կազմակերպությունների/, ինչի պատճառով նրանք շահագրգռված չեն այդ աշխատանքները կատարելու և շատ դեպքերում կատարում են ստիպված.

զ/ գնումների ոլորտում բացակայում են վերապատրաստված մասնագետներ, իսկ վերապատրաստումները վճարովի են անցկացվում.

է/ ապրանքներ վաճառողները կարող են նախապես համաձայնության գալ իրենց կողմից առաջարկվող գների վերաբերյալ.

զ/ հեռավոր բնակավայրերում գտնվող կազմակերպությունների համար ապրանքների ձեռք բերման դժվարությունները:

10. Համապատասխանում են արդյո՞ք գնումներով ձեռք բերված ապրանքները սահմանված բնութագրերին

Այո	Ոչ	Ընդամենը
95	5	100

Մասնակիցների 95 տոկոսը նշել է, որ ձեռք բերված ապրանքները համապատասխանում են սահմանված բնութագրերին, 5 տոկոսը նշել է, որ չեն համապատասխանում:

11. Կնքում եք արդյո՞ք գնման պայմանագիր

Այո	Ոչ	Ընդամենը
100	-	100

Գնումների պայմանագրեր կնքում են բոլոր կազմակերպությունները

12. Գնումների ոլորտում անհավասար մոտեցումների առնչվե՞լ էք

Այո	Ոչ	Ընդամենը
6	94	100

Գնումների ոլորտում անհավասար մոտեցումների առնչվել են հարցվածների 6 տոկոսը, որոնք սակայն կոնկրետ փաստեր չեն նշել:

13. Ինչպե՞ս եք գնահատում գնումների ոլորտում իրազեկության աստիճանը

Լավ	Բավարար	անբավարար	Ընդամենը
15	27	58	100

Հարցվածների 58 տոկոսը գնումների ոլորտում իրազեկության աստիճանը գնահատել է անբավարար, 27 տոկոսը բավարար և միայն 15 տոկոսը լավ:

14. Ի՞նչ կառաջարկեիք գնումների ոլորտի բարելավման համար

Առաջարկությունների բաժնում հարցման մասնակիցները կոռուպցիոն ռիսկերը նվազեցնելու համար ներկայացվել են տարբեր առաջարկություններ, այդ թվում գնումների օրենսդրության պարզեցման խնդրով, գնումները կենտրոնացված կարգով իրականացնելու /հատկապես խոշոր գնումները/, գնումների համակարգողներին, վերապատրաստումները անվճար դարձնելու և այլն:

15. Գնումների ոլորտում ոլորտի ի՞նչ կոռուպցիոն ռիսկերի եք բխվում Ձեր գործունեության ընթացքում

Հարցվածների մեծ մասը գնումների ոլորտում նշում են, որ չեն բխվել կոռուպցիոն ռիսկերի, սակայն նշում են նաև որ դրանք առկա են չմանրամասնեցնելով իրենց կողմից առնչվող ռիսկերը:

5. Եզրակացություններ և առաջարկություններ

Համաձայն ՀՀ օրենսդրության ու այլ իրավական ակտերի պահանջների, պետական կազմակերպությունները իրենց գնումները պետք է իրականացնեն գնումների մասին օրենսդրության համաձայն:

Կատարված հարցումները ցույց են տալիս, որ ոլորտում առկա են խնդիրներ, որոնք կարող են բերել կոռուպցիոն ռիսկերի առաջացմանը:

Ոլորտում առկա են լուծում պահանջող համակարգային խնդիրներ, որոնց զարգացմանը նպաստում են բարդ և հաճախ փոփոխվող օրենսդրությունը, համապատասխան որակավորում ունեցող մասնագետների բացակայությունը, իրազեկության ցածր աստիճանը և այլ խնդիրներ:

Ծրագրի շրջանակներում իրականացված գործողությունների և մոնիթորինգի արդյունքների հիման վրա գնումների ոլորտում առկա կոռուպցիոն ռիսկերի նվազեցման նպատակով, առաջարկում ենք՝

- **Պարզեցնել գնումների ոլորտին վերաբերվող օրենսդրական դաշտը.**
- **Որոշ ապրանքների գնումներ իրականացնել կենտրոնացված կարգով.**

- Գնումների համակարգողներին վարձատրել կատարված աշխատանքների համար և սահմանել առանձին հաստիք.
- Օրենսդրորեն հնարավորություն ստեղծել գնել ոչ միայն ամենացածր գնով ապրանքը, այլ նաև բարձր որակով /հատկապես դեղորայքի մասով/.
- Գնումների մասնագետների վերապատրաստումները դարձնել անվճար.
- Մեծացնել գնումների նկատմամբ հանրային վերահսկողության մակարդակը:

Իրականացնող՝ «Արժանապատիվ սերունդ» ՀԿ

ՀԿ նախագահ և ծրագրի ղեկավար՝

Ժաննա Ղուլոյան